Nr. 18. Lwów dnia 1. maja 1897. Rok XXX. Tom LIX.

ROLNIK

ORGAN URZĘDOWY

c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

Wychodzi co sobotę w objętości conajmniej jednego arkusza.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką pocztową rocznie 4 zł., półrocznie 2 zł. w państwie austryackiem. W Rosyi rocznie 5 rubli srebr. w W. Księstwie Poznańskiem 3 talary.

Redakcya i Administracya „ROLNIKA“ ul. Słowackiego l. 8. II. piętro

Inseraty zamieszczają się za opłatą 8 ct. od wiersza trzyszpaltowego drobnym drukiem. Przy częstszem inserowaniu stosowny rabat.

Inseraty przyjmuje także biuro dzienników i ogłoszeń Karola Buchstaba, Lwów ul. Karola Ludwika l. 33.

Manuskryptów nieumieszczonych nie zwraca się. — Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego. Przedruk dozwolony tylko z podaniem źródła.

Reforma podatkowa a rolnictwo.

(Ciąg dalszy).

Kto rozpoczyna przedsiębiorstwo lub zatrudnienie podlegające podatkowi zarobkowemu, ma obowiązek doniesienia o tem władzy podatkowej I. instancyi przed rozpoczęciem ruchu albo najpóźniej równocześnie z rozpoczęciem. Szczegóły w tym względzie normuje §. 64.

Obowiązek płacenia podatku zaczyna się z początkiem kwartału kalendarzowego, w którym rozpoczęto zarobkowanie dotyczące. Uwzględnia się jednak pełne miesiące tego kwartału, przez które jeszcze ruchu nie zaczęto, przez opust jednej, względnie dwóch trzecich części przypisanego podatku zarobkowego (§. 65).

Obowiązek płacenia podatku gaśnie wskutek złożenia przemysłu podlegającego podatkowi lub trwałego zupełnego zastanowienia ruchu przedsiębiorstwa począwszy od następującego terminu płatności po rzeczywistem zastanowieniu ruchu; podatnik jednak ma zawiadomić o powyższych okolicznościach władzę podatkową I. instancyi, żądając skreślenia podatku do czterech tygodni; w przeciwnym razie bowiem skreślenie nastąpi dopiero od najbliższego terminu płatności. Władza podatkowa I. instancyi zarządza skreślenie podatku zarobkowego z urzędu (t. zn. bez zawiadomienia jej i żądania ze strony podatnika) tylko w tym razie, jeżeli ruch przedsiębiorstwa zastanowiono, a podatnik zmarł lub więcej jak od roku niewiadomy jest z miejsca pobytu. Wszystkie podania dotyczące skreślenia podatku zarobkowego rozstrzyga władza podatkowa I. instancyi a rekurs od jej decyzyi wnosi się do krajowej Dyrekcyi skarbu (§§. 67—70).

Sposób postępowania co do przypisania względnie odpisania podatku w razie przeniesienia przedsiębiorstwa opłacającego podatek z jednego miejsca na drugie lub z osoby na osobę normują §§. 71 i 72; kwestyę zniżeń i opustów podatkowych tudzież zaliczania przybytków i ubytków §§. 73 i 74.

Termin płatności podatku zarobkowego określa §. 75. postanawiając, że uiszczać ma się on kwartalnie z góry, tj. 1. stycznia, 1. kwietnia, 1. lipca i 1. października każdego roku (obecnie jak wiadomo zapada podatek zarobkowy półrocznie z góry. §. 16. patentu ces. z 31. grudnia 1812. Kilku współwłaścicieli przedsiębiorstwa opłacającego podatek zarobkowy odpowiada za podatek ten solidarnie, a tożsamo wydzierżawiający zarobkowość, za podatek dzierżawcy (§. 77).

Wreszcie wedle nowej ustawy będzie przysłużać podatkowi zarobkowemu wraz z pobocznemi należytościami ustawowe prawo zastawu z prawem pierwszeństwa przed wszystkiemi prywatnemi prawami zastawu na realnościach podatników, przeznaczonych wyłącznie lub przeważnie dla przedsiębiorstwa opłacającego podatek i umyślnie na ten cel urządzonych. Co do kwot podatku zarobkowego wraz z pobocznemi należytościami zaległych nie dłużej jak rok i sześć miesięcy, licząc wstecz od terminu przymusowej licytacyi dotyczącej realności, prawo to pierwszeństwa jest bezwarunkowem. Co do zaległości starszych, jednakże nie dawniejszych jak trzy lata wstecz od terminu takiej licytacyi, prawo pierwszeństwa wspomniane zależy od tego, aby odnośną zaległość zabezpieczono hipotecznie najdalej w ciągu jednego roku po płatności kwot, o które idzie (§. 76).

Przepisy §§. 78—82 (handel obnośny) jako rolników nie dotyczące, pomijamy.

Pomijamy również cały Rozdział II. nowej ustawy „o podatku zarobkowym od przedsiębiorstw obowiązanych

do publicznego składania rachunków“ jako również dla rolników bez znaczenia i Rozdział III. „o podatku rentowym“, co do którego zauważymy, że ten podatek może opłacać rolnik tylko w razie, jeżeli mając przemysł rolniczy, który wychodzi po za ramy gospodarstwa rolnego, zatem prowadzony jako odrębne przedsiębiorstwo i opłacający podatek zarobkowy, przemysł ten (więc np. gorzelnię) wydzierżawi [1]). Dzierżawca będzie wtedy opłacał podatek zarobkowy a wydzierżawiający, od czynszu z dzierżawy pobieranego, podatek rentowy (§. 124. ust. 4).

W ten sposób przystępujemy do omówienia rozdziału IV. ustawy, a mianowicie przepisów o podatku osobisto-dochodowym (Personal-Einkommen-Steuer), bo wprowadzony tym rozdziałem podatek od wyższych dochodów służbowych (Besoldungssteuer von höheren Dienstbezügen) również rolników nie obchodzi.

* * *

Nowo wprowadzony podatek osobisto-dochodowy nie jest jak dotychczas podatek dochodowy tylko podatkiem od niektórych rodzajów dochodu [2]), lecz podatkiem dochodowym we właściwem tego słowa znaczeniu, jak go teorya rozumie, t. z. podatkiem od całości dochodów, jakie ktoś z różnych źródeł pobiera. Rozumie się, że opodatkowane są — jak to z przytoczonych niżej w streszczeniu postanowień ustawy zobaczymy — tylko dochody czyste, t. zn. po potrąceniu kosztów łożonych na ich uzyskanie.

Gdy dochód czysty, wedle wymagań teoretyczno-skarbowych stanowi właściwą i najlepszą podstawę do osądzenia, czy i w jakim stopniu obywatel państwa jest w możności opłacać podatki, przeto podatek osobisto-dochodowy po raz pierwszy wprowadzony w Austryi, stanowi bardzo ważny postęp w ustawodawstwie skarbowem, jest niejako wstępem do zreformowania z czasem i przekazania ciałom autonomicznym podatków przychodowych, t. zn. i realnych [3]).

Zreformowanie to nastąpi z czasem dopiero, krótszym lub nieco dłuższym, zależeć to będzie od rezultatów finansowych, jakie wyda nowowprowadzony podatek osobisto-dochodowy. Do tego czasu będą wszyscy podatnicy, więc i rolnicy, płacić obok specyalnych podatków od swych przychodów, podatek osobisto-dochodowy od całości tych przychodów, t. zn. dochodu swego czystego. Nie można jednak nazwać tego opodatkowaniem podwójnem, bo trzeba pamiętać to cośmy wyżej już podnieśli, że nowa reforma wprowadza równocześnie przez opusty (Art. VII. i IX. ustawy wprowadzającej) zmniejszenie podatków gruntowego, domowego i zarobkowego, a tem samem na razie rozkłada tylko lepiej i sprawiedliwiej — a dla biedniejszych podatników nawet już rzeczywiście zmniejsza — ciężar podatkowy, w przyszłości może zaś spowodować dla wszystkich rolników znaczne ulgi.

Mniejszym rolnikom faktycznie zniży ciężar podatkowy nowa ustawa, nawet w czasie trwania wspomnianego dopieroco, rzekomo podwójnego, opodatkowania. Trzeba zważyć bowiem, że wszyscy rolnicy z czystym dochodem nie przekraczającym 600 zł. w. a. — a z postanowień ustawy uwzględniających utrzymanie liczniejszej rodziny, o których niżej wspomniemy, wynika, że granica ta podnieść się może do 750 zł w. a. — nie będą opłacać podatku dochodowego, a natomiast będą i oni korzystać z opustów w podatku gruntowym i domowym Artykułami VIII. i IX. ustawy wprowadczej przewidzianych do 15% dochodzących.

Lecz i więksi rolnicy na tem podwójnem opodatkowaniu tak źle nie wyjdą.

Wartość budynków bowiem obciąży nowy podatek dochodowy w bardzo małym zakresie. Mianowicie podlegną opodatkowaniu jedynie budynki zamieszkane przez właścicieli z rodziną, względnie komuś przez nich bezpłatnie do używania oddane, wedle czystej wartości użytkowania (§. 164 ust. 1.). Nie podlegną zaś podatkowi nietylko budynki czysto gospodarskie, przeznaczone na cele rolne i leśne (jak np. stodoły, szopy, stajnie, które i dzisiaj od podatku są wolne, lecz nawet budynki mieszkalne, przeznaczone dla robotników i służby gospodarskiej, które dziś są opodatkowane (§. 164. ust. 2; dziś bowiem §. 19. dekretu kancel. nadworn. z 29. lutego 1820 obciąża podatkiem domowym wszystkie budynki „mieszkalne“). Tymczasem opust w podatku domowym, z którego będą korzystać wszystkie budynki dzisiaj opodatkowane dojdzie do $12\frac{1}{2}\%$.

Co do przychodu z gruntów zaś, który też podlegnie opodatkowaniu podatkiem dochodowym w ogólnej sumie czystego dochodu, to zważyć trzeba przedewszystkiem, że dzisiejszy szacunek katastralny, jako nie pośredni i indywidualny, ale tylko pośredni, przeciętny i na dłuższy okres czasu przyjmowany, rzeczywistemu czystemu dochodowi nie odpowiada, a wymiar podatku na jego podstawie dokonany jest — dla krajów mniej ekonomicznie rozwiniętych jak Galicya — za wysoki.

Tymczasem nowy podatek dochodowy wymierzany na podstawie indywidualnych zeznań i dochodzeń dotknie tylko rzeczywisty czysty przychód z gruntu i to, wobec niskiej swej stopy, bardzo łagodnie. Jeżeli zaś dodamy do tego, że opust w dotychczasowym za wysokim podatku gruntowym zejdzie równocześnie aż do 15%; jeżeli weźmiemy pod uwagę dozwolone przez nową ustawę przy obliczeniu tego czystego przychodu potrącenie procentów od długów (§. 160 ust. 6.), dalej potrącenie jako wydatku uiszczonego przez podatnika podatku gruntowego (§. 164 ust. 5.), a wreszcie przewidziane przez tęż ustawę ewentualne złagodzenia i obniżenia stopy nowego podatku dochodowego, możemy śmiało twierdzić, że i ciężar podatkowy przeważnej części większych rolników wskutek rzekomego podwójnego opodatkowania nie wzrośnie [4]).

---

[1]) Por. „Rolnik“ Nr. 14. z 3. kwietnia r. b., str. 114.

[2]) Por. „Rolnik“ Nr. 13. z 27. marca r. b., str. 104.

[3]) Por. Motywa projektu rządowego, L. 380 dodatków do stenograficznych protokołów z posiedzeń Izby deputowanych XI. sesya 1892 str 9. i 10., a toż samo Sprawozdanie komisyjne L. 1041 tychże dodatków XI. serya 1885 str. 45. Sprawozdanie to wyraźnie zaznacza: „Na razie nie jesteśmy w stanie pójść tą drogą co Prusy i Saksonia (t. z. znieść podatki przychodowe względnie przekazać je władzom autonomicznym). Może jednak, gdy w niedalekim czasie podatek dochodowy użyje się, okaże się możliwem przystąpić do zupełnej reformy systemu podatkowego. Obecnie robi się znaczny krok, a gdy się uda wprowadzić podatek dochodowy, od rezultatów tegoż będą zależeć dalsze zarządzenia“.

[4]) Twierdzimy to na podstawie kilku w przybliżeniu zrobionych obliczeń. Obliczenia komisyi Izby deputowanych w sprawozdaniu tejże (L 1041 dodatków do stenogr. protokołów XI. Serya 1895, str. 204 i 205) całkiem ogólnikowe zresztą, wydają się nam za optymistyczne.

A teraz przypatrzmy się jeszcze, jak w szczegółach, przynajmniej ważniejszych wyglądać będzie nowy podatek dochodowy:

Otóż podatkowi osobisto-dochodowemu podlegają wszystkie osoby fizyczne przynależne do królestw i krajów reprezentowanych w Radzie Państwa, co do całego swego dochodu, jeżeli w tych krajach mieszkają, jeżeli zaś nie mieszkają w tych krajach, to tylko co do części dochodu, jaki mają z terytoryum, w którem nowa ustawa podatkowa obowiązuje. Cudzoziemcy podlegają podatkowi dochodowemu: *a)* jeżeli w Austryi mieszkają lub dłużej jak rok zatrzymują się, co do dochodu, który tu nabywają lub wprowadzają z wyjątkiem tej części dochodu, która płynie z zagranicy, a już tam podlega podatkowi dochodowemu lub podatkowi tego samego rodzaju; *b)* jeżeli w krajach reprezentowanych w Radzie państwa posiadają realności lub pretensye hipoteczne, albo wogóle majątek fideikomisem, przymusem przechowania, czy innymi prawnymi środkami z krajami tymi związany, albo wreszcie mają tu przedsiębiorstwo, zatrudnienie, pobory służbowe lub pensyę emerytalną. Posiadanie akcyi, czy podobnych papierów wartościowych nie uważa się za udział w przedsiębiorstwie (§. 153).

Uwolnieni są od podatku dochodowego: 1. cesarz, 2. członkowie domu cesarskiego co do apanażów, 3. dyplomaci, konsulowie obcych mocarstw, ich urzędnicy i służby, o ile są obcokrajowcami i o ile tu jakiegoś prywatnego dochodu nie pobierają, 4. osoby uwolnione na podstawie traktatów państwowych, 5. posiadający pensye orderu Maryi Teresy, albo dodatki wojskowe medalów waleczności i za odniesione rany, co do tych pensyj i dodatków, 6. oficerowie (audytorowie, lekarze wojskowi, rachmistrze wojskowi), duszpaterze i żołnierze siły zbrojnej, co do swych poborów, o ile osobnego prywatnego dochodu nie mają. Jeżeli mają taki dochód, to podlegają podatkowi dochodowemu tak co do tego dochodu, jak i co do poborów wojskowo służbowych. 7. Osoby wojskowe i cywilne przydzielone na czas mobilizacyi do administracyi wojskowej, co do poborów służbowych z etatu wojskowego przez ten czas pobieranych, wreszcie co najważniejsza 8) wszyscy, których dochód roczny nie przechodzi kwoty 600 zł. w. a. (§§ 154 i 155).

Zasady opodatkowania (Besteuerungsgrundlage) są następujące: Stałe dochody pociąga się do opodatkowania wedle kwoty, którą w roku ostatnim, poprzedzającym rok podatkowy, w rzeczywistości osiągnęły: dochody co do kwoty nieokreślone lub chwiejne, wedle przeciętnej z trzech lat ostatnich. Jeżeli dochody tego drugiego gatunku nie trwały jeszcze długo, lub dochody stałe nie trwały jeszcze przez rok cały, należy je oszacować wedle przeciętnej czasu ich trwania, w razie potrzeby wedle domniemanego dochodu rocznego. Też same zasady stosuje się do obliczenia wydatków, mających się potrącić od dochodu, wedle postanowień, które zaraz niżej przejdziemy.

Co do pierwszego wymiaru podatku dochodowego na rok 1898, postanawia ustawa wyjątkowo, odstępując od przytoczonych dopiero co zasad, że: *a)* dochody z własności gruntu i budynków pociągnie się do opodatkowania tylko wedle przeciętnej dwóch lat ostatnich (tj. lat 1896 i 1897), *b)* wszystkie inne dochody wedle kwoty, którą w roku ostatnim (1897) osiągnęły (przy drugim wymiarze wedle przeciętnej dwóch lat ostatnich (§. 156).

Do dochodu przełożonego gospodarstwa domowego nanależy doliczyć dochód osób przynależnych do tego gospodarstwa, jeżeli dochód ten do wspólnego gospodarstwa wpływa. Jeżeli się udowodni, że tak nie jest, dochód ten podlega osobno opodatkowaniu (§. 157) Szczegóły wliczania tego, zwłaszcza co do których osób i kwot ma ono nastąpić, a co do których nie, normuje tenże §. 157; szczegóły te pomijamy.

Za dochód uważa się: sumę wszystkich z pieniędzy czy też z rzeczy o wartości pieniężnej, składających się poborów poszczególnych podatników, włącznie z wartością najmu mieszkania w swym własnym domu, czy wogóle wolnego mieszkania, z wartośoią używanych w gospodarstwie domowem produktów własnego gospodarstwa i własnego przemysłu i wszelkich innych przychodów w naturze (*Naturaleingänge*), z potrąceniem wyłożonych na uzyskanie, zabezpieczenie i utrzymanie tych poborów wydatków i ewentualnych procentów od długów. Nadzwyczajne wpływy ze spadków, darowizn, ubezpieczeń na życie, nie liczy się do podlegającego podatkowi dochodu, zyski zaś ze sprzedaży przedmiotów majątkowych tylko wtedy, jeżeli sprzedaż nastąpiła w wykonywaniu przedsiębiorstwa zarobkowego lub interesu spekulacyjnego. (§ 159.)

Potrącają się więc z dochodu jako wydatki:

1. Wszystkie wydatki na osiągnięcie zabezpieczenie i utrzymanie dochodu, w szczególności wydatki na zarząd obrót i koszta utrzymania, włącznie z odpisaniami, jakie odpowiadają zmniejszeniu wartości inwentarza i materyału obrotowego, tudzież stratom w substancyi, na kursie, czy innym, spowodowanym obrotem. Jako koszta obrotu i utrzymania uważać też należy wydatki na utrzymanie lub odbudowanie budynków gospódarczych, pomieszkań robotniczych i innych urządzeń budowlanych do ruchu gospodarczego służących lub go ubezpieczających (groble, mury, płoty, drogi, mosty, studnie, wodociągi, tamy, dreny itp.) dalej wydatki na utrzymanie i uzupełnienie inwentarza gospodarczego, żywego i martwego. Odpowiedność odpisań stwierdza się przez rzeczoznawców. 2. Premie asekuracyjne za ubezpieczenia od szkód wszelkiego rodzaju 3. Premie za zabezpieczenie na życie podatnika do wysokości 100 zł w. a., jeżeli i małżonek jego i dzieci są ubezpieczone do wysokości 200 zł. w. a. 4. Wszystkie czy to z mocy umowy czy ustawy uiszczać się mające wkładki do kas ubezpieczenia od choroby, nieszczęśliwych wypadków, starości i niezdolności do pracy, kas wdowich, sierocych i pensyjnych. 5. Uiszczane przez podatnika podatki bezpośrednie — z wyjątkiem naturalnie podatku osobisto-dochodowego — dodatki do nich, ciężary z patronatu, tudzież pośrednie podatki, które należy zaliczyć do kosztów interesu. 6. procenta od długów przedsiębiorstwa i prywatnych, tudzież inne ciężary stale uszczuplające dochód, lecz wszystkie tylko wtedy, jeżeli się je wiarygodnie udowodni. Wszystkie te potrącenia dozwolone są tylko o tyle, o ile, nie ciężą na źródłach dochodu, nie podlegających podatkowi zarobwemu. (§§. 161 i 162).

Do potrącenia nie nadają się w szczególności: 1. Nakłady na ulepszenie i powiększenie majątku

czy kapitału, lokacye kapitału, rozszerzenie interesu, spłaty długów, tudzież ulepszenia, których nie można uważać, jako nakazanych dobrą gospodarką i mających się pokryć z dochodów obrotu. 2. Straty, które trafiają tylko zakładowy majątek. 3. procenta z własnego kapitału podatnika ulokowanego w jakiemś przedsiębiorstwie. 4. wydatki na mieszkanie i utrzymanie podatnika, jego rodziny i sług trzymanych dla posług osobistych. Wyżywienie jednak członków rodziny stale zajętych we własnem gosgodarstwie obrotowem podatnika należy zaliczyć do kosztów obrotu. 5. taksy, podarunki i wsparcia, o ile nie można ich rachować jako wydatków koniecznych dla uzyskania przychodu w myśl §. 160, 1. (§. 162)

Z postanowień ustawy zawierających szczegółowe postanowienia co do tego, co uważać należy za dochód i jakich potrąceń się dozwala dla poszczególnych rodzajów dochodu (§§. 163—171) przytoczymy tylko te, które mają znaczenie dla rolników.

Otóż przy własności ziemskiej, na której sam właściciel gospodaruje, uważa się jako czysty dochód z gospodarstwa, ten dochód, który uzyska się rzeczywiście z całego rolnego i leśnego gospodarstwa, tudzież z innych produkcyj połączonych z posiadaniem gruntu, a nie podlegających podatkowi zarobkowemu (jak rybołostwo, polowanie itp). Przy posiadłościach gruntowych albo uprawnieniach połączonych z własnością ziemską wydzierżawionych, uważa się za czysty dochód wydzierżawiającego: czynsz dzierżawny rzeczywiście płacony z doliczeniem: wartości pieniężnej świadczeń w naturaliach i innych pobocznych świadczeń dzierżawcy, tudzież użytkowań zastrzeżonych wydzierżawiającemu z odliczeniem: 1. ciężarów nadających się do potrąceń, jakie u wydzierżawiającego pozostają. 2. opustów czynszu najmu, uzasadnionych szkodami elementarnemi, nieurodzajem itd. 3., ekwiwalentu zużycia przedmiotu dzierżawy. Komiye szacunkowe i odwoławcze mają przytem zastrzeżoną zupełnie swobodną ocenę. (§. 163).

Przy opodatkowaniu dzierżawców majątków ziemskich stosuje się zaś odpowiednie przepisy o opodatkowaniu samoistnie gospodarujących, a jako ciężar przy obliczeniu ich dochodu, liczy się też naturalnie płacony przez nich czynsz dzierżawny włącznie z wartością danin robocznych, do których dzierzawca ewentualnie jest obowiązany, a po wyłączeniu wartości mieszkania użytkowanego przez dzierżawcę i jego rodzinę (§. 166).

Dr. Władysław Pilat.

(Dokończenie nastąpi).

Z czynności Towarzystwa.

Sprawozdanie z posiedzenia Komitetu c. k. galic. Towarzystwa gosp.

które się odbyło dnia 10. kwietnia pod przewodnictwem I-go wiceprezesa hr. Stadnickiego Stanisława.

Obecni: Pp. dr. Pilat Tadeusz, Brykczyński Stanisław, Frommel Juliusz, ks. Sapieha Władysław. bar. Brunicki Julian, Onyszkiewicz Mieczysław, Schnell Oskar, Tyniecki Władysław, Langie Tadeusz, dr. Skałkowski Tadeusz, dr. Miczyński Kazimierz.

Na wniosek Sekcyi ekonomicznej (ref. dr. Pilat), postanowiono:

1. Co do udziału w jubileuszowej wystawie leśno-rolniczej, jakoteż typów krajowych ras bydła, projektowanej we Wiedniu na r. 1898 tylko program wystawy tej w kraju rozpowszechnić i o tem komitet wiedeński zawiadomić, zanim to jednak nastąpi, znieść się z Komitetem krakowskim, aby obydwa Towarzystwa w tej sprawie jednakowe zajęły stanowisko.

W sprawie poruszonej przez Oddział przemyski o wynagradzanie za szkody wyrządzone przez mniejsze Oddziały podczas ćwiczeń wojskowych, uchwalono wnieść do Ministerstwa wojny i do Koła polskiego przedstawienie popierające żądania Oddziału przemyskiego, a mianowicie:

1. Aby przy podaniach o wynagrodzenie za te szkody strona poszkodowana nie była obowiązaną podawać numeru i nazwy oddziału wojska, ale tylko czas, miejsce i rodzaj broni (piechota, konnica, artylerya).

2. Aby zawsze odszkodowanie to ponosił skarb Państwa, a więc i w tych wypadkach, w których do tego obowiązani byli dotychczas komendanci dotyczących Oddziałów.

Sprawę komitetu mającego się zająć przygotowaniem udziału kraju naszego w wystawie paryskiej, projektowanej na r. 1890 załatwiono w ten sposób, iż złożono komisyę z Pp.: hr. Stadnickiego Stanisława, dra Pilata Tadeusza i Brykczyńskiego Stanisława, którzy, bez dalszego odniesienia się do Komitetu, prócz siebie jeszcze dalszy skład tego Komitetu zaproponują Namiestnictwu.

W sprawie, poruszonej przez Oddział brodzko-kamionecko-złoczowski, wyższego opodatkowania spirytusu i kroków przeciw temu, radzi Sekcya wyczekać przedłożenia w Izbie przez Rząd odnośnych wniosków ugodowych — co też uchwalono.

P. Onyszkiewicz imieniem Sekcyi rolniczej przedstawił program zużycia na rok ten przyznanych lub zarezerwowanych subwencyj państwowych, a mianowicie:

1. Na szkołę chmielarską w Staremsiole łącznie ze subwencyą krajową 1.600 zł., z z czego 800 zł. użytych będzie na 8 stypendyów dla uczniów po 100 zł. rocznie.

2. Na szkołę ogrodniczą zjednocz. Towarzystwu ogrodniczo-pszczelniczemu 2.000 zł, które będą wypłacone i to najwyżej w kwocie 1.500 zł. — aż zarząd złoży rachunki za rok 1896 i przedłoży program zużycia na rok bieżący.

Przy tej sposobności pp. Tyniecki i bar. Brunicki zdali sprawę z egzaminu w tej szkole odbytego, na który byli delegowani przez Komitet. Sprawozdanie to przyjął Komitet do wiadomości i wybrał komisyę z pp Onyszkiewicza, Tynieckiego i bar. Brunickiego celem zastanowienia się nad sposobem przyspieszenia odpowiedniej organizacyi tej szkoły na tem nowem miejscu w Wulce kapitańskiej.

3. Na stypendya leśne udzielił Rząd jak zwykle kwotę 1.200 zł.

4. Na kursa weterynaryi i kucia koni zarezerwował Rząd na ten rok kwotę 800—1.000 zł. ze względu że reszta kasowa z lat poprzednich wynosi 425 zł., wnosi Sekcya, aby zażądać od Ministerstwa kwotę 800 zł. na urządzenie w tym roku kursów w Jarosławiu, Przemyślu, w Stanisławowie i w Tarnopolu.

5. Na wędrowne wykłady udzielił Rząd kwotę 5.000 zł., z tego wypadnie dać Towarzystwu Kółek rolni-

czych na lustracyę gospodarstw włościańskich kwotę 4.000 zł. Za 1.000 zł. urządzić kursa sadowniczo-pszczelnicze we Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu. Prócz tego zażądać u ministerstwa kwoty 1.000 zł na 3 kursa mleczarskie, które się odbędą w Oddziałach złoczowskim, jarosławskim i bobreckim.

6. Na rybactwo zażądać u Ministerstwa zarezerwowanej kwoty 1.000 zł., a ponieważ jest reszta kasowa z lat poprzednich 1.190 zł., wydzielić z tego 600 zł. na stypendya dla nadzorców stawowych, za resztę funduszu urządzić 2 kursa rybackie w Oddziałach złoczowskim cieszanowskim i 3-cim, który się później oznaczy. Gdyby zaś zostało co z tego funduszu, użyć na zarybienie rzek we wschodniej Galicyi, co do których już są zaprowadzone rewiry.

7. Na podręczniki gospodarskie zażądać u Ministerstwa zarezerwowanej kwoty 500 zł., przedstawiając temuż równocześnie zestawienie kosztów wydawnictwa dzieła Sorauera „Pflanzenschutz" z ilustracyami.

8 Na kartograficzne przedstawienie gleby zażądać od Ministerstwa zarezerwowane 100 zł., przedtem wezwać Oddział przemyski do przedłożenia przed końcem kwietnia programu tej pracy na rok bieżący.

9. Subwencyę na podniesienie uprawy lnu i konopi w łącznej kwocie 1.500 zł. rozdzielić w sposób następujący:

a) na opust przy rozsyłce nasienia lnu inflandzkiego 1.000 zł.,

b) na zakupno i opust przy rozdawaniu nasienia konopi podolskich 250 zł.,

c) na wędrowne wykłady o uprawie i wyprawie lnu i konopi instruktora Jana Górskiego 300 zł.,

d) na koszta kancelaryjne, przesyłkę etc. 50 zł.

10. Ze subwencyi na sadownictwo i nasiona pastewne w kwocie 1.300 zł. wydzielić:

a) na sadownictwo 850 zł., doliczając do tego resztę kasową 159 zł.,

b) na nasiona pastewne 450 zł.,

c) z kwoty łącznej na sadownictwo 1.000 zł. wydzielić dla Zjednocz. Towarzystwa ogrodniczo-pszczelniczego 400 zł., co później szczepami drzew owocowych zwrócone będzie,

d) na utrzymanie szkółki czerech kleparowskich w Dublanach na ręce profesora botaniki tejże szkoły 150 zł.,

e) na zakupno i rozdawnictwo szczepów owocowych 300 zł., postanowiono jednak zmienić dotąd praktykowaną zasadę i szczepy nie darmo rozdawać ale po zniżonej cenie 20 ct. za sztukę,

f) z kwoty przeznaczonej na nasiona pastewne 450 zł., wydzielić na nasiona pastewne dla włościan 150 zł., ale rozdawać je z 50% opustem po porozumieniu się przedtem z Radami Oddziałów,

g) na rozpowszechnienie nasienia łubinu 100 zł pod warunkami dotąd praktykowanymi,

h) na subwencyonowanie produkcyi nasienia traw 200 zł.

Ponieważ sprawa ta dopiero pod jesień br. w życie wprowadzoną być może, przeto sekcya bliżej jeszcze zastanowi się nad tem, które gatunki traw w pierwszym rzędzie uwzględnić należy.

11. Na premiowanie kultur leśnych rezerwuje ministerstwo kwotę 100 zł. należy więc wezwać Towarzystwo lasowe do złożenia rachunków za rok przeszły i przedstawienia programu zużycia zarezerwowanej subwencyi.

12. Na chów drobiu dla Towarzystwa w Jarosławiu przeszle ministerstwo i w tym roku na ręce Tow. gosp. subwencyi 500 zł.

13. Na pszczelnictwo otrzymano 400 zł., z czego 100 zł. przeznacza sekcya Oddziałowi przemyskiemu na popieranie tych celów. Resztę zaś 300 zł. zjednoczonemu Towarzystwu ogrodnictwa i pszczelnictwa we Lwowie, na misye pszczelne.

Wszystkie powyższe wnioski od 1—13 jednomyślnie zatwierdził komitet, poczem

Hr. Stadnicki przedstawił wezwanie Namiestnictwa, aby komitet wybrał delegata do projektowanej ankiety w sprawie zmiany kierunku w chowie koni — komitet po przeprowadzonej dyskusyi uchwalił zażądać w myśl uchwały zapadłej na XXXII Rady Ogólnej pozwolenia do wysłania trzech delegatów. a mianowicie: Pp. Artura Zarembę Cieleckiego, Józefa Krzysztofowicza i Stanisława hr. Dieduszyckiego.

RADOWCE*).

Wobec dzisiejszego trudnego zbytu i niskich cen wszelkich produktów rolnych, nawet chmielu, coraz ważniejsze miejsce zajmować musi w gospodarstwie chów inwentarza. A ze względu na ciągłe zapotrzebowanie remont i koni oficerskich dla armii, chów koni.

Wyjąwszy kilku większych stad, ogólno krajowy chów oparty jest na ogierach rządowych, znajdujących się po stacyach. Największą liczbę dostarcza corocznie rządowe stado w Radowcach na Bukowinie. Przed kilkunastu laty znałem doskonale konie radowieckie. Były one ogromnie poszukiwane i cenione. W ostatnich latach jednakże zaczęto z mniejszem zaufaniem patrzeć na kierunek hodowli tam prowadzonej, można się było często spotkać z dość ostrą krytyką i zarzutami.

Z wielką ciekawością wybrałem się więc na miejsce, i pragnę całkiem bezstronnie przedstawić odniesione wrażenia.

Zaznaczyć muszę, iż całość imponująca. 400 mniej więcej matek z rozpłodowymi ogierami i młodzieżą przeszło 1000 sztuk w doskonałych stajniach z obszernemi poddachami, wszystkie konie przepysznie utrzymane. Ktoby jednakże sądził, iż tamtejsze konie są wydelikacone, ten się stanowczo myli. Letnie górskie pastwiska w szczególności np. Łuczyna są nieprzystępne i kamieniste a tak rozległe, iż czasami stado noce całe na wolnem polu przepędzać musi.

W zimie też nie braknie ruchu, 2 razy bowiem dziennie przejeżdżają kłusem i cwałem w ujeżdżalniach. W samych Radowcach jest arena do trenowania i odpowiadający wszelkim potrzebom duży kryty maneż. Corocznie

*) Wobec dość niepochlebnego zdania o wartości hodowlanej stadniny Radowieckiej, jakie wyrażono kilkakrotnie podczas obrad Rady Ogólnej Tow. gosp., nie bierzemy wcale odpowiedzialności za wyrażone w tym artykule zdanie. Podajemy jednak czytelnikom naszym ten przedmiotowy opis Radowiec jako rzecz napisaną przez hodowcę i członka Komitetu dla chowu koni przy c. k. Namiestnictwie. (Przyp. Red.)

kilkanaście młodych ogierów i klaczy wysyła się dla wypróbowania na sezon polowań do Holicz. Zaraz pierwszego dnia mego pobytu widziałem pod jeźdźcem młode 4-letnie ogiery i klacze, jakoteż te 5-letnie, które z Holicz powróciły. Z tych klaczy ciemnogniada Nr. 376 Praelat od Nr. 26 Cavalier, kasztanowata Nr. 386 Nonius XXVI. od Nr 180 Antonius i gniada Nr. 17. Antonius od Nr. 112 Nonius XIX. mogą zadowolnić najwybredniejszego myśliwego sportsmena: powyż 16-tej miary, na silnych suchych nogach, ślicznie zbudowane, w kondycyi doskonałej, brały zupełnie poważne przeszkody w prawdziwym myśliwskim galopie (*Jagdtempo*).

Na folwarku Władyka o 3 kilometry od Radowiec odległym, stoją 3 ogiery rozpłodowe pełnej krwi angielskiej 69 klaczy matek cięższych półkrwi angielskiej i 81 klaczek rocznych. Między ogierami palma pierwszeństwa należy się bezprzecznie kasztanowatemu ogierowi Virtus (fr. Guschelbauer) ur. w r. 1890 po Vederemo od Fiori po Waisenknabe od Ann po Carnival od Arany po Cotswold. Już sam rodowód mówi dużo, przez Vederemo i Waisenknabe ma dwa razy w sobie znakomitą krew. Buccaneera 170 centym. wysokości idealnie zbudowany, na nieskazitelnych silnych nogach, odznacza się pięknymi regularnymi swobodnymi ruchami. Śmiało można powiedzieć, że lepszego reproduktora dla chowu pół krwi znaleźć trudno. Jego źrebięta roczne i teraźniejsze przy matkach dowodzą, iż nie zawiódł położonych w nim nadziei. Również dobrze przebył training, a nawet wcale uciążliwą karyerę wyścigową.

Drugim jest ogier Weatherstar ur. w r. 1892 po Metallist od Weatherbeaten po Melbourne. Jest to jeden z najpiękniejszych koni na torach wyścigowych w Austryi, 172 centym. wysoki, kary, chwyta za oko przedewszystkiem niezrównanie dobrą budową wierzchu i głębokością łopatki.

Trzeci to weteran Antonius ur. w r. 1878 po Ostreger od Attraction po Orlando. Silny, duży, gniady koń, bez żadnych wybitnych partyj, był on dotąd najlepszym rozpłodnikiem w Radowcach i położył tam niespożyte zasługi. Prawie wszystkie najlepsze matki pochodzą od niego. Nie dawał potomstwu wielkiej szlachetności form, ale za to głębokość budowy, bardzo piękne przednie nogi, swobodne ruchy. Często jednak niestety i zbyt ściągnięte nogi zadnie. W każdym razie stado ma mu wiele do zawdzięczenia.

Klacze matki w Władyce mają reprezentować typ karosierów o wielkiej masie. Są one po ogierach pełnej krwi jak Antonius, Manfred, Przedświt i po półkrwi jak Noniusy i Cavalier. Tu każdy nieprzyjaciel Vollblutów, który boi się w chowie po nich wytworzenia zbyt lekkich koni, może się przekonać, iż Antoniuski, Manfredki, Przedświtki mają nietylko dużo więcej szlachetności, ale także suche, silniejsze i piękniej postawione nogi, aniżeli Noniusy, Cavaliery etc. Dlatego też zapewne do tego stada przeznaczono same pełnej krwi ogiery.

Najpiękniejsza klacz pełnej krwi po Przedświcie ma tegoroczne dobre źrebię po Prinz Rupert. Najładniejsza zaś z młodzieży jest bezsprzecznie źrebica kasztanowata po Virtus od Nonius XXIII. Mimo, iż matka miękka, długa, źle zamknięta, to źrebica ta doskonała, zupełnie podobna do ojca.

Wszystkie roczne klaczki zgromadzono w Władyce. Nic dziwnego, że na pierwszy rzut oka uderza ogromna rozmaitość. Przy przeprowadzaniu jednakże zaraz jest widoczne, iż każdy kierunek chowu skrupulatnie odrębnie tu prowadzą. To też w młodszej generacyi widać ogromny krok naprzód. Z angielskich najlepiej mi się podobały trzy źrebice po Antoniusie, potem Prinz Rupert Cavalier 57 i klaczka kasztanowata po Virtus od Antoniuski 7, każdemu stadu zaszczytby przynieść mogła.

W Mittace, gdzie jest stado klaczy angielskich lżejszego kalibru, stoi ogier pełnej krwi **Toborzo** i dwa półkrwi Przedświt I. i Przedświt II.

Toborzo kasztanowaty ogier ur. w r. 1892 po Gunersbury od Torkos, po Verneuil od Panique, po Buccaneer od Catastrophe po Pyrrhus od the First ma prócz wysokiego rodowodu dobrą karyerę wyścigową. Trzyletni biegał 14 razy, był 4 razy pierwszy, 2 razy drugi. raz trzeci, jako czterolatek biegał 12 razy, był 3 razy pierwszy, 5 razy drugi. Zupełnie ładny koń 16-tej miary z wzorowemi, silnemi przedniemi nogami, których by mu każdy gruby koń półkrwi mógł pozazdrościć. Przeciw niemu przemawiać mogłyby tylko nieładne lędźwie, krótki krzyż i zbyt otwarte zadnie odskoki. skutkiem czego nogi za prosto spuszczone i co za tem idzie nie dość energiczny ruch zadem.

Przedświt I. syn sławnego Chorzelowskiego Przedświta jest bardzo piękny koń skarogniady z wierzchem bez zarzutu ale przodem za lekkim. Syn jego Przedświt II. ogromny gmach maści karej, typ szlachetnego karosyera, jednak nie tak suchy jak ojciec. Obydwa mojem zdaniem nie okazały się dobrymi reproduktorami. Jako dowód służyć może, że najwięcej i najlepsze są znowu i w Mittace córki Antoniusa i Berlicka, a źrebięta przy tych klaczach po Virtusie.

Najładniejsza klacz jest po Checku. Zjawisko dziwne a jednak częste. Na każdej wystawie musiałaby dostać pierwszy medal, a malarz by ją z całego stada na model mógł wybrać, źrebięta daje jednak niedorodne.

Co do całości mogę jeszcze raz powtórzyć, iż w Mittoce potrzeba tylko reproduktorów I. klasy, a wątpię, by przeznaczony młody półkrwi syn Kaisera był stosownym pomocnikiem dla **Toborza**.

Przyjechawszy do Miłoszyc, zrozumiałem podziwienie hr. Hardegga i hr. Helmdorfa. Zdjąłem czapkę i dusza moja radowała się na widok tych **70** klaczy arabskich jednej lepszej od drugiej. Silne, piękne z dobremi krzyżami, głębokie, na niskich nogach, a tak równe, że wybierać między niemi trudno. Ileż tu czwórek siwych lub gniadych złożyćby można. Niesłychaną wartość przedstawiałyby w zaprzęgu np. młode cztery gniade klacze **Elbedavi**. Pojedyńczo zachwyciły mię najwięcej: znakomita klacz kasztanowata miary 15·3 po **Tajar** i siwa Abugress jak gdyby z pustyni sprowadzona. Z tego grona wyrzuciłbym kilka Gidranek z brzydkimi łbami, które psują harmonię.

Źrebięta małe śliczne po Amurath. Ogier ten kupiony dwa lata temu, obecnie 16-letni czystej krwi arab po **Tajar** od Cohejl, jakby żywcem zdjęty z obrazów Juliusza Kossaka. Biały jak mleko z rozdętemi chrapami, wypukłem okiem, przepyszną odsadą ogona, przytem wcale duży, mierzy bowiem 167 centym. Cóż kiedy jest sam jeden tylko, bo dwaj jego towarzysze Dahomany za mało piękne i suche konie do tego stada. Czy uda się dalej iść naprzód — gdzie znaleźć stosownego Araba? Oto pytanie, na które na razie trudno odpowiedzieć.

Mimo, iż trzy dni na zwiedzanie poświęciłem, mogłem tylko jeszcze zobaczyć 4-letnie ogiery w Neu Prädit i 2-le-

tnie w Alt Prädit. Z 4-letnich ogierów, z których nawiązem mówiąc, już dużo wyszło do stajni do Radowiec i do stacyj, zauważyłem kilkanaście bardzo dobrych egzemplarzy. Że jednak ogiery te nie odpowiadają jakością materyałowi klaczy stadnych, zaprzeczyć się nie da. Pamiętać wszakże należy, iż zakupywane dotąd do Radowiec reproduktory także nie były klasą i wypróbowaniem stosowne do zarodowego stada, a łatwiej wybrać corocznie pewną ilość klaczy na matki, aniżeli dostarczyć 100 blisko ogierów któreby zadowoliły wymagania tak różnorodnych kierunków hodowli w kilku prowincyach Austryi.

O wiele lepiej przedstawiają się dwulatki, a w szczególności zaś arabskie ogierki nie pozostawiają nic do życzenia. Tajar IV. gniady, Tajar II. siwy, jeden Tajar kasztanowaty, są doskonałym materyałem na przyszłe reproduktory. Śliczne siwki Scheraky 3/VII i Schagya 7/II tak idealnie zbudowane, iż nie wiem, czy Radowce chyba wprost z importu z Arabii coś lepszego dostać będą mogły.

Widziałem także źrebięta zakupione w r. 1895 od prywatnych hodowców. Najlepsze Prälat od Dahomanki, kasztanowaty Balhit, 3 Intryganty. Z tych gniady ogier ur. w Jaszczwi po Intrygant od Fanny po Brennus łączy znakomitą budowę z bardzo grubemi kościami.

Z żalem wyjeżdżać musiałem. Komendantowi p. podpułkownikowi Naske, którego doświadczeniem i wytrwałością Radowce dochodzą do tego, czem być powinny, zawdzięczam, iż tak krótki czas dobrze zużytkować mogłem.

Nadzwyczajna serdeczna gościnność obojga państwa Naske przyczynia się do tego niepomału, iż pobyt w Radowcach dla każdego przyjaciela koni i sportu do najmilszych chwil w życiu zaliczać można.

Dylągówka w styczniu r. b.

Maryan Jędrzejowicz.

Wiadomości handlowe.

Lwów dnia 30. kwietnia. Po chwilowej haussie targów zagranicznych. która wpłynęła na polepszenie się cen u nas nastąpiło osłabienie tendencyi, spowodowane nastaniem pogody i wiadomościami z placu boju turecko-greckiego. Najwięcej uzyskała pszenica. Wogóle jednak usposobienie jest lepsze.

Pszenica gotowa 7·50 - 7·80, żyto gotowe 5·50—5·80, owies obroczny 5·80—6·20, jęczmień 4·75—5·75, rzepak 10·50—11·—, lnianka 8·— — 8·50, groch 5·75 — 8·—, wyka 4·80—5·30, bobik 4·75—5·25 hreczka 7·20—7·50, kukurudza nowa 5·25 - 5·50, stara—·- — —·—, Chmiel za 56 *kg* nowy —·— —·- , koniczyna czerwona 30 — —45·—, biała 25·— — 50·—, szwedzka 30· — —50·—, tymotka 16·— — 25·—, spirytus loco stacya kolei gotowy 15 — —15·25, na termina 14·50—15·—. Wszystko za 100 kilogr. loco Lwów.

Bank rolniczy we Lwowie.

Wiedeń 26. kwietnia. *Z targu na bydło w St. Marx.* Na dzisiejszy targ spędzono: wołów galicyjskich 71, bukowińskich 48, węgierskich 2.439, niemieckich 182 sztuk, nadto na targu kontumacyjnym pozostało z dnia 24. b. m. 1.060 sztuk, w tej liczbie 611 sztuk z Galicyi. Razem było 3.800 sztuk wołów opasowych i 761 sztuk bydła innego.

W porównaniu z ubiegłym tygodniem ceny utrzymały się mniej więcej na tej samej wysokości mimo znacznie liczniejszego spędu zwłaszcza z Węgier.

Płacono za woły galicyjskie średnie 28 do 31 zł., za najlepsze do 34·50 zł., za węgierskie średnie 27 do 30 zł., najlepsze do 35 zł., za buhaje podtuczone 25 do 28 zł. za 100 *kg.* żywej wagi. *Os. Binrbaum, Pragerstrasse 11.*

Czerniowce dnia 27. kwietnia. Pszenica 7·70—7·80, żyto 5·60—5·70, jęczmień browarny 5·50—5·75, gorzelany 4·75—5·—, owies przedni 5·20—5·30, rzepak ozimy 11· —11·25, koniczyna dawniejsza 36·— —38·—, koniczyna nowa — — — —· , kukurudza dawniejsza 4·10—4·15, kukurudza nowa gotowa —·— — — —·—, na maj i czerwiec 4·30 - 4·35, bób —·— do —·—, groch 5·50 - 6·—, anyż 22·— —25·—, spirytus za 10.000 litr. % bez podatku, loco Czerniowce 14·25—14·50.

Sprawozdanie czerniowieckiej giełdy zbożowej.

TREŚĆ: Reforma podatkowa a rolnictwo. — Sprawozdanie z posiedzenia Komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gosp. — Radowce. — Wiadomości handlowe. — Ogłoszenia.

Odpowiedzialny redaktor *Dr. Kazimierz Miczyński.* Nakładem galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.
Z Drukarni „Dziennika Polskiego" ul. Sobieskiego l. 16. pod zarz. Franciszka Katnera.